בשלשה מקומות שנה לנו ר' יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו **שלא מדעתו.** אע"פ שמן הדין היה נראה לומר שיהנה חדא דאע"ג דזה נהנה ע) וזה לא חסר אפי' הכי תיקנו חכמים שיהא חייב דאין לו ליהנות מממון חבירו שלא מדעתו ואידך דאמר רבי יהודה אם השבח כו' דאע"ג דגזלן קונה בשינוי כלא תקינו דלא ליקני כיון שאין מתכוין לגזול ולקנות משום דאין לו ליהנות מממון חבירו שחבירו הביאו מן השוק וטרח בו כדפירש בקונטר' וא"ת לפי מאי דס"ד השתא דטעמא משום דאסור שיהנה מממון חבירו ולא משום דכל המשנה ידו על התחתונה נהי דלא קני בשינוי משום שהבעלים טרחו להביאו מן השוק מ"מ לא הוה ליה למימר ידו על התחתונה ואור"י דהמ"ל וליטעמיך א"כ מן הדין לא קנאו בשינוי כיון שאינו מתכוין לקנות ומיהו מ"מ היה לו ליתן שכר כפי מה שהשביחו בנביעת שחור ורבנן תקנו שלא יהנה ממממון חבירו שלא מדעתו דהיינו בנביעת השחור שעשה שלא מדעתו הלכך ידו על התחתונה וגם משלים שטרו נמי אע"ג דאסמכתא קניא הכא כיון שאין זו מתנה גמורה שאין נותנה בלב שלם תקנו חכמים שלא יהנה מלוה חימנו:

אם השבח יתר על היציאה. ו) פי' בירושלמי בפרק הגוזל קמא (ב"ק דף ק: ד"ה אם):

לא לזה ולא לזה מאי. אין נראה לר"י פירוש הקונט' שפי' שבעה"ב רוצה למכור את הקרקע דבהא לא קמבעיא ליה דפשיטא דאין יכול למוכרו שהרי משועבד לזה לגבות עלייה אם כשירצה ואין מוכר אלא כח שיש לו בתוכה הא נמי פשיטא שבעין זה יכול למוכרה דלמה לא ימכור כח שיש לו בה אלא נראה לר"י דמיירי שרוצה בעה"ב לזרעה ובעל עלייה אמר גם אני אזרע שגם לי הקרקע משועבד לעלייה או דלמא מלי א"ל האיך אין לך כלום בקרקע אלא לענין העלייה בלבד:

וכן בית הבד כו'. פי' בקונטרס דאיירי באחין שחלקו כמו פלוגתא דר' יהודה ורבנן ולא בשוכר ומשכיר וקלת קשה דמשמע דמדפליגי הכא רב ושמואל בגמרא דמיירי בשוכר ומשכיר דומיא דהיא דפליגי לעיל ועוד אי באחין שחלקו מוטל על התחתון לבנות התקרה אמאי אצטריך לאוקמי ההיא דלעיל בנפחת העליה בשוכר ומשכיר לוקמה באחין שחלקו ואי האי וכן אנפחת העליה דלעיל קאי אמאי הפסיק ביניהם ולא הסמיכם: זמן

גמ' אמר ר' יוחנן בשלשה מקומות שנה לנו רבי יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו חדא הא דתנן אידך מה היא דתנן ב) הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו רבי יהודה אומר א) אם השבח יותר על ההוצאה נותן לו היציאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח ואידך מאי היא דתנן ג) מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו אם אין אני נותן לך מכאן ועד זמן פלוני תן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן רבי יהודה אומר א) לא יתן (ד) אמאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא אלא משום (ה) דאיכא שחרוריתא אי נמי לצבוע לו אדום וצבעו שחור משום דקא משנה (ו) והתנן ז) כל המשנה ידו על התחתונה ומי שפרע מקצת חובו נמי הוי אסמכתא ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר ח) ב) לא קני אמר רב אחא בר אדא משמיה דעולא ג) תחתון הבא לשנות בגויל שומעין לו בגזית אין שומעין לו בכפיסין שומעין לו בלבנים אין שומעין לו לסכך בארזים שומעין לו בשקמים אין שומעין לו למעט בחלונות שומעין לו להרבות בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו ד) עליון שבא לשנות בגזית שומעין לו בגויל אין שומעין לו בכפיסין אין שומעין לו בלבנים שומעין לו בארזים אין שומעין לו בשקמה שומעין לו לרבות בחלונות שומעין לו למעט בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו אין לו לזה ולא לזה מאי ה) (תניא אין לו לא לזה ולא לזה אין לו לבעל עלייה בקרקע כלום) תניא רבי נתן אומר ו) תחתון נוטל שני חלקים והעליון שליש ואחרים אומרים תחתון נוטל שלשה חלקים והעליון נוטל רביע אמר רבה נקוט דרבי נתן ביד ד) דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קא סבר כמה מפסיד עלייה בבית תילתא הלכך אית ליה תילתא: **מתני'** ז) וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינה אחת על גביו ונפחת הרי בעל הגינה יורד וזורע למטה עד שיעשה לבית בדו כיפין ח) ט) הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור לאחר הזמן חייב י) מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל ואמר לו פנה אבניך ואמר לו הגיעוך

גמ' שיהנה ממון חבירו. שלא בתמנה עד שתהא מדעתו ונוחה לו: **נוחן לו דמי צמרו.** למר לבן כמו שמסר לו דקניא בשינוי ונתחייב מעות: **ר' יהודה אומר.** אם כן תחייבו נמצא זה נהנה שזה הביאו לו מן השוק אלא מחזיר לו את הצמר כמות שהוא לבוע וידו על התחתונה: **אם השבח.** שהשביח הצמר יתר על היציאה שהוציא צבע זה בממונן ועליה שכר טרחו כשאר שכיר יום: **נוחן לו אם היציאה.** ולא מה שרצוי בקבלנות דהוי טפי. ואם ההוצאה וכו': **והשליש את שטרו.** הפקידו ביד נאמן לפי שדלג הלוה שיחזור ויתבענו כל החוב: **ואמר לו.** לוה לשליש: **אם אין אני נותן לו.** את המותר מכאן עד יום פלוני: **תן לו שטרו.** ויחזור ויתבע הכל: **ודלמא.** לא היא זה נהנה וזה לא חסר לא קאסר רבי יהודה אלא זה נהנה וזה חסר הוא דאסר ומתניתין זה נהנה וזה חסר הוא דאמר ליה בעל הבית קא משחרת לכותלאי שאתה בונה חדשים ויפים וכל הדמים עלי ואתה משחירן בעשן לפני יציאתך: **דהוה ליה משנה.** וקנסא קנים ליה אבל זה נהנה וזה לא חסר כגון לעיל (דף סד:) הדר בחצר חבירו בחצר דלא קיימא לאגרא והדר זה אפילו עביד למיגר דה"ל נהנה וזה אינו חסר אינו צריך להעלות לו שכר: **ושמעינן ליה וכו'.** הכא אשמעינן הכי: **אחתון שבא לשנות.** בבנין חומה שעליו מן היסוד עד התקרה: **בגויל שומעין לו.** אם היה מתחילה מאבני גזית ובא לשנותו כשנפלה ולבנות באבני גויל שומעין לו מפני שהוא מחזיק את הבנין שחומת גויל רחבה משל גזית טפח כדאמר בפ"ק דבבא בתרא (דף ב.) בגויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים ובגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה. והתם מפרש גויל אבנים דלא משפיין דמורשי דידהו מטפי בה טפח: **כפיסים.** ארחי חצאי לבינים ורחבן טפח ומחצה ונותן אריח מכאן ואריח מכאן וטפח אבנים דקות וסיד ביניהם והוי עובי החומה ד' טפחים: **בלבינים.** שלימות ואין עוביו של כותל אלא כמדת רוחבן והן ג' טפחים. כלל הדבר התחתון שמרחיב עובי הבנין ומחזיקו שומעין לו אם ממעט חיזוקו אין שומעין לו שהעליון טוענו למחר יפול ועליון שבא להכביד את המשא תחתון מעכב עליו וכל זמן שממעט כובדו שומעין לו: **ארזים.** בקורות של תקרה תחתונה קמיירי וארזים ט) מתקיימין מן השקמין ומשאן כבד: בא לשנות תחתון משקמים לארזים שומעין לו שמהנהו לעליון שמתקיים וחזק מקוס מדלך רגליו. מארזים לשקמים אין שומעין לו מפני שהן נוחין להשבר: **להרבות בחלונות.** ממעט חוזק הבנין והעליון מעכב עליו: **להגביה.** חלל הבית אין שומעין לו שמטריח את העליון לעלות ועוד שהנמוך חזק מן הגבוה: **עליון שבא לשנות וכו'.** טעמא דכולהו שומעין לו מפני שממעט כובד המשא והיכא דמוסיף על כובדו תחתון מעכב עליו שהתחתון אינו חושש אם תפול החומה ונמעלה: **אין לו לא לזה ולא לזה.** לבנות שעייס הם ובעל הקרקע רוצה למכור הקרקע: **מאי.** אית ליה לבעל העלייה בקרקע או לא: **דדיינא הוא.** אב"ד היה כדאמרינן בהוריות בפ' בתרא (דף יג:): **כמה מפסיד שליש.** ימי קיומה היא ממהרת ליפול מחמת משא העלייה: **מתני' בית הבד.** בית לעצור זיתים וגינה אחת על גבו שחקק אדם בסלע תחתיה כגון כיפה והיה גינתו למעלה ובית בדו מלמטה וכשמת נטלו בניו זה בית הבד וזה גינה ונפחת גגו של בית הבד שהוא מקוס זריעתו של העליון: **כיפין.** ארקוול"ט. העליון יתן עליו עפר ויזרע: **פטור.** מלשלם דמאי הוה ליה למיעבד אנוס הוא: **נתנו לו זמן.** שראוהו ב"ד שהיה נוטה ואמרו לו סתור: **ונפל.** לתוך גינתו של חבירו:

הגיעוך

א) [מיי' פ"י מהל' שכירות הל' ד טוש"ע ח"מ סי' שו סעי' ג]:
ב) מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעי' ו ומי' ח סעי' יב:
ג) מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ שם:
ד) מיי' פ"ד מהל' שכנים הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפד סעי' ו:
ה) מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:
ו) מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ה:
ז) מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קסה:
ח) מיי' פי"ג מהל' מזקי ממון הלכה יט סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' ג:
ט) מיי' פי"ג מהל' שכנים הל' ח סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' קסו:
י) מיי' פ"ב מהל' מכירה הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' שו סעי' ד:
כ) מיי' פי"ג מהל' מזקי ממון הלכה יט סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' ג:
כא) ט מיי' פי"ג מהל' שכנים הל' ח סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' קסו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יהודה אומר לא יתן (אמאי). תז"מ וי"ב ל"ל ממאי: (ב) שם דאיכא שחרוריתא. נ"ב אע"פ שזה חסר דאיכא שחרוריתא דאשיתא אפ"ה אם העלייה הוה מקורה פטור הואיל ולא נהנה דא"ל להעלות לו שכר היכא דזה לא נהנה וזה חסר כמ"ש התוס' בב"ק דף כ' ע"ח: (ג) שם דקא משנה דתנן כל"ל:

לעזי רש"י

ארקוול"ט. קמרון, כיפה.

מוסף רש"י

נותן לו דמי צמרו. כדמיים שאמר לבן נמכר בשוק, דקנייה בגזלו לשלם כשעת הגזילה (לעיל עח:) כדמעיקרא, ואע"פ דמסתמא שוי טפי לגריסים אמר אדום (ב"ק צה.) קני בשינוי לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו אבל לא דמי שבחו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר (שם ק:) דסבירא ליה לר"מ כל המשנה מדעת בעליו נקרא גזלן וגזול הצמר לעצמו אע"פ שהוא מעולה עכשיו בדמיס (ע"ז ז.). רבי יהודה אומר. אם כן נמצא זה משתכר בשינויו (ע"ז ז.). אם השבח. שהשביח הצמר, יתר על היציאה. שהוציא הצבע, נותן לו, בעל הצמר, את היציאה. ממנים ועלים ושכר פועלה כשכיר יום ולא שכר שלם כמו שהתנה עמו (שם וב"מ"ז לעיל עח:) דקניס ליה להאי דשיהה להיות ידו על התחתונה דלא נתהני מצבחא, ואגרא נמי כולה לא יטקול אלא יציאה, ואם יציאה יתירה על השבח יתן לוה את השבח שהשביח את הצמר, ואם ילקה נתא את שכרו, כגון שהשבח יותר על השכר יתן שכרו (ב"ק ק:). והשליש את שטרו. המלוה והלוה מסרוהו ביד אליס, שהרי טורח היה להם לכתוב שובר וסמכו על האליס (רשב"ם ב"ב קסח.). תן לו שטרו. למלוה ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה (נדרים כז:). הגיע זמן ולא נתן. ולא פרע (שם). ר' יוסי אומר יתן. האליס השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא, דסבור היה לפרוע בתוכו הזמן, קנה המלוה את השטר (שם). אסמכתא. הכנתא גחמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תגלו יתן כך וכך (לעיל מח:) הייגו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר אחינו, דסבור שהוא יכול לגלה ופעמים שמגלחין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחבירו דבר על מנת שנעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח.). דאמר לא קני. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך (שם). נתנו לו זמן. ב"ד (ב"ק ו:).

ג) ב"ק לה. ק: קב. לעיל עח: ע"ז ו:, ב) ב"ב קסח. נדרים כז:, ג) [לעיל עו. וש"נ], ד) [לעיל סו. וש"נ], ה) רש"ל מ"ז בשם הרא"ש אבל הרי"ף גרס לה, ו) [ב"ק לט. נג.], ז) שם ו:, ח) ס"א חזקים, ט) [זה לא חסר כל"ל], י) [פירש"י בשם ירושלמי כל"ל].